

بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی The relationship between social supports with the use of social networks among university students

Mahdieh Karimi Rabani
Fereshte Momeni

مهديه کریمی‌ربانی*
فرشته مومنی**

Abstract

The current era is the era of networks. An era, in which many new ways are introduced to the vast field of social communications by formation of various online social networks. This study aimed to investigate the relationship between perceived social support and usage of social networks in the students of Qazvin University. The research samples, consisting of 210 students in academic year 2015-2016, were selected by Multistage Random Cluster Sampling. The research tools consisted of Multi-Faceted Social Support Scale and Bergen Facebook Addiction Scale. Data analysis with Pearson Correlation Coefficient, Multivariate Regression Analysis showed that there is a significant negative relationship between the usage of social networks and the total score of perceived social support as well as social support from family and friends ($P < 0.01$). There is no significant correlation between consumption of social networks and perceived social support from friends ($P > 0.01$); however, the results from Stepwise Regression showed that social support can explain well the variance of the use of social networks ($t = -3.190$, $B = -0.0216$); i.e. 4/7% of the variance related to the consumption of social networks was explained by the social support from friends factor.

چکیده

عصر حاضر، عصر شبکه‌ها است. عصری که در آن شکل‌گیری شبکه‌های گوناگون اجتماعی آنلاین، شیوه‌های ارتباطی زیادی را به عرصه گسترده ارتباطات اجتماعی معرفی کرده است. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در دانشجویان شهر قزوین انجام شده است. نمونه پژوهش شامل ۲۱۰ نفر از دانشجویان است که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه چند وجهی حمایت اجتماعی و پرسشنامه اعتیاد به فیسبوک برگن بود. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندمتغیری نشان داد که بین نمره کلی حمایت اجتماعی ادراک شده و همچنین زیرمقیاس‌های حمایت اجتماعی از سوی خانواده و اطرافیان با استفاده از شبکه‌های اجتماعی رابطه منفی و معناداری وجود دارد ($P < 0.01$). همچنین بین حمایت اجتماعی از سوی دوستان با استفاده از شبکه‌های اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد ($P > 0.01$). همچنین نتایج رگرسیون گام به گام حاکی از آن است که حمایت اجتماعی می‌تواند واریانس استفاده از شبکه‌های اجتماعی را به طور معنادار تبیین کند ($t = -3.190$, $\beta = -0.0216$). بدین صورت که ۴/۷ درصد واریانس مربوط به استفاده از شبکه‌های اجتماعی به وسیله متغیر حمایت اجتماعی از سوی دوستان تبیین شد.

واژه‌های کلیدی: حمایت اجتماعی ادراک شده، شبکه‌های اجتماعی مجازی

* کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی دانشگاه آزاد، واحد علوم

تحقیقات تهران- قزوین:

مقاله برگرفته از پایان‌نامه می‌باشد.

** نویسنده مسئول: عضو هیات علمی روانشناسی بالینی، دانشگاه علوم پزشکی و توانبخشی

email: fm.psychologist@.com

Receive: 6Jun2015

Accepted: 13Feb2016

پذیرش: ۹۴/۱۱/۲۴

دریافت: ۹۴/۳/۱۶

مقدمه

با ظهور فضای مجازی کره جدیدی به جهان اضافه شده است که می‌توان آن را کره مجازی نامید (اکبری تبار و اسکندری پور، ۱۳۹۲). دنیای مجازی یا قاره ششم، قاره‌ای است که همه ساکنان پنج قاره دیگر ساکن آن هستند. سرعت شتابناک علم و انتقال اطلاعات به مدد گسترش ارتباطات به سمتی می‌رود که آنهایی که در پنج قاره نیت هرگونه فعالیتی را دارند، باید در قاره ششم سهمی برای خود در نظر گیرند (مصریان، ۱۳۹۴). بخشی از این دنیای مجازی، شبکه‌های اجتماعی هستند که از ارتباطات انسانی تشکیل شده‌اند (دسگوپتا، ۲۰۰۹). قدرت شبکه‌های اجتماعی مجازی را در شرایط کنونی دنیای امروز می‌توان به یک انفجار ارتباطی تشبیه کرد که باعث شده ارتباط وسیعی را میان افراد و شهروندان ایجاد کند که در دنیای واقعی، با این وسعت امکان‌پذیر نبود (افراسیابی، ۱۳۹۲). هایدمان پژوهشگر آلمانی شبکه‌های اجتماعی مجازی را این‌گونه تعریف می‌کند: "شبکه‌های اجتماعی مجازی گونه‌ای از الگوهای تماس هستند که در آنها تعامل‌ها و ارتباطات بین عوامل شبکه‌ای توسط یک پایگاه فنی و زیرساخت اینترنت مورد پشتیبانی قرار می‌گیرد. در این شبکه‌ها هدف، علاقه یا نیاز مشترک می‌تواند عنصری پیونددهنده باشد که باعث می‌شود تا عوامل مرتبط حتی بدون حضور فیزیکی احساس کنند که در یک اجتماع و جمع حقیقی قرار گرفته‌اند (هایدمان، ۲۰۱۰). برخی محققان اظهار می‌کنند که اینترنت روابط میان افراد را با تکنولوژی‌های پیشرفته بهبود می‌بخشد و شبکه‌های ارتباط اجتماعی را قوی‌تر می‌کنند. یکی از بزرگترین نقاط قوت اینترنت این است که از محدودیت‌های فضا و زمان فراتر می‌رود و یک مکان مجازی برای ملاقات فراهم می‌آورد که از طریق آن افراد می‌توانند روابط اجتماعی خود را با دیگران حفظ کنند (پاچارسی، ۲۰۰۲). انسان موجودی ذاتا اجتماعی است که بقای وی در گرو زندگی با دیگر انسانها می‌باشد. از این منظر افراد در درون شبکه‌هایی از روابط اجتماعی زندگی می‌کنند (برون، ۲۰۰۵). از آنجا که برقراری ارتباط که اصلی‌ترین دلیل استفاده کاربران از شبکه‌های اجتماعی می‌باشد و افراد در زمان کمی با افراد متعدد می‌توانند ارتباط برقرار کنند، در بسیاری از موارد منجر به استفاده افراطی افراد، به خصوص نوجوانان و جوانان از این شبکه‌ها شده است و باعث می‌شود که افراد به ارتباط در فضای مجازی بیش از ارتباط در فضای واقعی علاقمند شوند، این امر می‌تواند سلامت روانی آن‌ها را تهدید کند (ذکایی و کتیبی، ۲۰۱۲). از طرفی طبق مدل هامبرگر و آرتزی (۲۰۰۰) می‌توان فرض کرد که اینترنت برای افراد یک محیط اجتماعی آرمانی فراهم می‌کند. گمنامی برخط، حضور نداشتن فیزیکی دیگران و رو در رو و واقعی نبودن تماس‌ها به کاربران اجازه می‌دهد تا تعامل اجتماعی خود را کنترل کنند (جوکار و همکاران، ۱۳۸۸). یانگ و ردگرز بیان می‌دارند که افزایش تنهایی با کاهش در پیوندها و ارتباطات اجتماعی زندگی واقعی با استفاده از اینترنت مطابقت دارد، به علاوه این که استفاده از اینترنت با افزایش افسردگی و عقب نشینی از زندگی واقعی عجین بوده است (برات دستجردی و صیادی، ۱۳۹۳). در ایران دانشجویان پس از

بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده با استفاده از ...

طی مراحل دبیرستان و قبولی در امتحان کنکور، در بازه‌ای زمانی حساس از مراحل رشد خود، برای ادامه تحصیلات عالی به محیطی اغلب به دور از خانواده، به دانشگاه وارد می‌شوند (جوادنیا و همکاران، ۱۳۹۲). دوره تحصیلی دانشگاهی به واسطه حضور عوامل متعدد، دوره‌ای استرس‌زا است (پیروی و همکاران، ۱۳۸۹). لذا تأثیرات این گونه شبکه‌ها در دوران دانشجویی بروز بیشتری می‌یابد (جوادنیا و همکاران، ۱۳۹۲). حمایت اجتماعی از طریق ایفای نقش واسطه‌ای میان عوامل تنش‌زای زندگی و بروز مشکلات جسمی و روانی و همچنین تقویت شناخت افراد، باعث کاهش تنش تجربه شده، افزایش بقا و بهبود کیفیت زندگی می‌شود (سوارز و همکاران، ۲۰۰۰؛ به نقل از حلوائی پور و نصرت آبادی، ۱۳۹۳). همراه با تحولات رشد نیاز به حمایت اجتماعی نیز تحول می‌یابد و به تدریج شکل‌های پیچیده‌تری به خود می‌گیرد، ولی در هیچ برهه‌ای از زندگی این نیاز اهمیت خود را از دست نمی‌دهد. شاید یکی از علت‌های مهم پیچیده‌تر شدن نیاز به حمایت اجتماعی، مقتضیات رشدی فرد و گسترش شبکه‌های اجتماعی او باشد. زیرا همراه با تغییرات رشدی نحوه ارتباط با شبکه‌های اجتماعی مختلف نیز دستخوش دگرگونی می‌شود. به رغم این تغییرات، آنچه مهم است ضرورت وجود این جنبه از روابط اجتماعی است که تقریباً "در همه حال می‌تواند به عنوان سپری در مقابل حوادث و رویدادهای فشار آور عمل کند و شخص را از پیامدهای ناگوار مصون دارد (رستمی و احمدنیا، ۱۳۸۹).

حمایت اجتماعی به رفتارهای حمایتی و منابع پیوندهای اجتماعی که شامل حمایت هیجانی، صمیمیت، تعامل مثبت و حمایت مادی می‌شود، اشاره دارد (هریس، ۲۰۰۱). حمایت اجتماعی را می‌توان در دو گروه: ۱- حمایت اجتماعی دریافت شده^۱، و ۲- حمایت اجتماعی ادراک شده^۲ قرار داد (گارفنسکی و همکاران، ۲۰۰۹). حمایت اجتماعی دریافت شده، بعد رفتاری حمایت اجتماعی تلقی می‌شود، زیرا به تعاملات میان فردی وابسته است. در مقابل حمایت اجتماعی ادراک شده، بعد شناختی حمایت اجتماعی تلقی می‌گردد و عبارت است از ادراک فرد در مورد اینکه مورد محبت و علاقه دیگران قرار دارد و برای آن‌ها ارزشمند است (به نقل از شهیاد، بشارت، اسدی و علی پور، ۱۳۹۰). در حقیقت حمایت اجتماعی ادراک شده به این نکته اشاره دارد که آیا روابط موجود از نظر فرد کافی و مناسب هست یا خیر (گلاکتی، ۲۰۱۰). اما درک حمایت از دریافت آن بسیار مهم‌تر است. به عبارت دیگر، درک و نگرش فرد نسبت به حمایت دریافت شده مهم‌تر از میزان حمایت ارائه شده به وی می‌باشد (میکابیلی و همکاران، ۱۳۹۱). به گونه‌ای که درک مناسب از حمایت‌های دریافت شده از خانواده، دوستان و افراد خاص می‌تواند گرایش به رفتارهای آسیب‌زا برای فرد و جامعه را کاهش دهد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۴).

^۱ Received social support

^۲ Perceived social support

در حوزه شبکه‌های اجتماعی نظریات متفاوتی ایراد شده است، اما در حوزه‌ی شبکه‌های اجتماعی آنلاین نظریات محدود می‌باشد. بر این اساس، به نظریات هابرماس، نظریه شبکه و به خصوص ولمن و همچنین نظریه اینگه‌هارت اشاره می‌کنیم. از دیدگاه هابرماس، از آنجا که محدوده جامعه جدید، فقط امکان حضور فیزیکی تعداد به نسبت اندکی از شهروندان را امکان پذیر می‌سازد، رسانه‌های همگانی و اینترنت موجب برقراری محیط تعاملی همگانی را پدیدار ساخته‌اند (دالگرن، ترجمه شفقی، ۱۳۸۵؛ به نقل از حکیم آرا و همکاران، ۱۳۹۲). محیط‌های تعاملی در اینترنت، به محیط‌هایی می‌گوییم که در آن کاربران می‌توانند ارتباط دو طرفه برقرار نمایند، مانند چت. در فضای محیط‌های تعاملی اینترنت بحث شرایط آرمانی سخن مورد نظر هابرماس تحقق می‌یابد و می‌توان آن را بدین گونه مطرح کرد، هابرماس معتقد است که نیازهای اساسی یا اصیل معینی وجود دارد که تمامی افراد کاملاً آزاد، آنها را دارند و این نیازها توسط هر کس که صمیمانه وارد یک گفتگوی عملی شود، ضرورتاً کشف خواهد شد (استیون، ۱۳۸۰؛ به نقل از حکیم آرا و همکاران، ۱۳۹۲). با توجه به این که در محیط اینترنت علی‌الخصوص در محیط تعاملی اینترنت افراد به راحتی می‌توانند نیازهای خود را مطرح کنند، این طرح نیازها باعث شکل‌گیری یک فضای گفت‌وگو و مباحثه شده و در این مباحث افکار جدیدی شکل می‌گیرد. هابرماس می‌افزاید روابط میان گویندگان و شنوندگانی که از توان ارتباط برخوردارند، موجب می‌شود تا یکی دیگر از کارکردهای گفتار که همان شیوه یا کاربرد زبان عادی تلفیق شده است، وارد عمل گردد و در کاربرد توصیفی زبان هر گفتار کنش نوعی دربردارنده قول صمیمیت یا صداقتی است که با آن من گوینده احساسات، نیازها و نیت‌های درونیم را برای شنونده ابراز می‌کنم، درست همین طور است که گفتار شنونده را به دنیای درونی احساس ما و انگیزه‌های من و همین‌طور به ارزیابی صحت گفته‌های من می‌کشاند (هابرماس، ۱۳۷۹). بر اساس نظریه شبکه، تعداد افرادی که در شبکه فرد وجود دارند و با فرد در ارتباط می‌باشند، اندازه شبکه را می‌سازد. هرچه اندازه شبکه بزرگتر باشد، امکان دسترسی فرد به منابع بیشتر می‌شود. بنابراین، تنوع روابط، طیف وسیعی از حمایت‌های متنوع را برای افراد فراهم می‌آورد. به نظر ولمن، منبع حمایت و اینکه چه نوع پیوندهایی، چه نوع حمایتی را فراهم می‌کنند، از اهمیت بسزایی برخوردار است. ولمن معتقد است که، شبکه‌هایی با تراکم پایین دوستی و همراهی بیش‌تری را فراهم می‌کنند و این بخاطر حفظ پیوندهایی است که دوستان، با دیگر اعضای شبکه دارند. به نظر ولمن آن چیزی که منتهی به حمایت می‌شود، تراکم نیست، بلکه ارتباط و پیوستگی و تماس است که موجب حمایت می‌شود، یعنی انواع ارتباطات با پیوندهای بین اعضا شبکه تامین کننده حمایت بین اعضا می‌باشد (ولمن، ۱۹۹۲؛ به نقل از اوجی و همکاران، ۱۳۹۳). نظریه دیگر مورد توجه در بحث شبکه‌های اجتماعی مجازی، متعلق به اینگه‌هارت و همکارانش است که تحت عنوان فرضیه کمیابی مطرح است. فرضیه کمیابی مبتنی بر سلسله مراتب نیازهای مازلو است، مفهوم سلسله مراتب مازلو در ساده ترین صورت خود به رضایت عمومی اشاره دارد. نیازهای مادی ارضاء نشده بر نیازهای ذهنی و اجتماعی

بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده با استفاده از ...

تقدم دارد. فرق اساسی بین نیازهای مادی و طبیعی و ایمنی و نیاز اجتماعی وجود دارد. سلسله مراتب نیازهای مازلو به صورت یک هرم در نظر گرفته می‌شود، پائین‌ترین نیاز به نیازهای فیزیولوژیک و زیستی است. در مرحله بعد نیاز به امنیت، نیاز به عشق و احترام مطرح است. بر طبق نظر اینگهارت شخص بیشترین ارزش‌ها را برای آن چیزهایی قائل می‌شود که عرضه آنها نسبتاً کم است (همان منبع). اگر بخواهیم این نظریه را با شبکه‌های اجتماعی مجازی مرتبط سازیم، این‌گونه می‌توان بیان کرد که با توجه به سلسله مراتب نیازهای مازلو، کاربران شبکه‌های اجتماعی مجازی رفع این نیازها را در محیط‌های اینترنتی جستجو می‌کنند، پس هرچه از نیازهایی که به بقا مربوط می‌شوند، فراتر رویم از موضوع اهمیت نیازهای مادی کاسته می‌شود و بر اهمیت نیازهای فرامادی مانند نیاز به احترام و ابراز نظر افزوده می‌شود و نیازهایی که در سطح بالای هرم قرار دارند، تحقق می‌یابند. بنابراین، اولویت‌های فردی بازتاب محیط اجتماعی و اقتصادی وی است، شخص بیشترین ارزش‌ها را برای آن چیزهایی قائل می‌شود که عرضه آنها نسبتاً کم است. با توجه به این نظریه می‌توان گفت که فرد بر حسب محدودیت‌ها و بافت اجتماعی فرهنگی که در آن زندگی می‌کند، نوع استفاده‌اش از شبکه‌های اجتماعی مجازی را شکل می‌دهد (به نقل از ملایی، ۱۳۹۳).

اوجی، زارع و کردی (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان عوامل فردی و خانوادگی موثر بر درخواست حمایت‌های اجتماعی از شبکه‌های مجازی در بین ۳۰۰ دانشجوی نشان دادند که بین حمایت اجتماعی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی رابطه وجود دارد.

مرادی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی نشان دادند که بین حفظ روابط با دیگران و استفاده از شبکه‌های اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد، به عبارت دیگر یکی از انگیزه‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی حفظ روابط بین فردی است.

ال باسین، چن و کوپر (۱۹۹۸) در پژوهشی بر روی ۱۵۱ زن که از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کردند، نشان دادند که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی و حمایت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

لئونگ (۲۰۰۷) در مطالعه‌ای نشان داد، دانشجویانی که نسبت به روابط اجتماعی دل‌نگران و کمرو هستند، و از روابط رو در رو پرهیز می‌کنند، بیش از دیگران از پیام کوتاه استفاده می‌کنند. به عبارت دیگر، دانشجویانی که نیاز به حمایت اجتماعی دارند، بیش از سایرین از پیامک استفاده می‌کنند.

هارلی و همکاران (۲۰۰۷) در پژوهشی رابطه بین پیامک و حمایت اجتماعی را بررسی کردند. آنها به این نتیجه رسیدند که حمایت اجتماعی می‌تواند به بهبود روابط اجتماعی در طول زندگی دانشجویی کمک کرده و حمایت همسالان را افزایش دهد (ین، ۲۰۰۹).

شهید، پاکدامن، اسدی و شیرعلی پور (۱۳۹۰) در پژوهشی تحت عنوان ابعاد استفاده از پیامک و حمایت اجتماعی ادراک شده در بین ۲۸۷ دانشجو نشان دادند که بین حمایت اجتماعی و استفاده از پیامک رابطه معناداری وجود دارد.

در سال ۲۰۱۱ م برطبق آمار ارائه شده تعداد کاربران جهان در هر ماه ۱۹,۱۳۶,۴۱۵ نفر و در هر هفته ۴,۷۸۴,۱۰۳ و در هر روز ۶۸۳,۴۴۳ و در ساعت ۲۸,۴۷۶ و در هر دقیقه ۴۷۴ و در هر ثانیه ۷ کاربر جدید به شبکه جهانی وب اضافه شده است (حکیم آرا و همکاران، ۱۳۹۲). Mam:

همچنین به گزارش خبرگزاری مهر، بر اساس آمارهایی که پیش از سال ۹۰ اعلام شده بود، شمار کاربران اینترنت ۳۲ میلیون و ۶۹۶ هزار نفر و ضریب نفوذ اینترنت در ایران ۴۳/۲۳ درصد برآورد شده بود. همچنین از آمار ارائه شده مشخص شده است که ۵۳ درصد از استفاده کنندگان در ایران را افراد کمتر از ۲۹ سال تشکیل می دهند که با توجه به روند در حال افزایش اتصال به اینترنت با استفاده از تلفن همراه، استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی در این رده سنی بسیار افزایش خواهد یافت که این موارد لزوم انجام مطالعات دقیق در این زمینه را اثبات می کند (اکبری تبار و هزارجریبی، ۱۳۹۲). پژوهش‌های گوناگون در حوزه‌های مختلف در ارتباط با فضای مجازی نشان داده است که یکی از مهم‌ترین جنبه‌های موفقیت در دنیای مجازی، شناخت بیشتر کاربران اینترنتی است تا به این طریق بتوان محیطی مطلوب جهت استفاده بهینه از این فضا و پیشگیری از عواملی که می‌تواند منجر به انحطاط کاربران شود نیز ارائه داد (هاوکینز^۱، ۲۰۰۱؛ به نقل از دلاور و ودودی، ۱۳۹۴). لذا مطالعه حاضر در پی دستیابی به اهداف زیر است:

بررسی رابطه میان حمایت اجتماعی ادراک شده و ابعاد آن با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در دانشجویان

پیش‌بینی میزان استفاده از شبکه‌های مجازی بر اساس حمایت اجتماعی ادراک شده در دانشجویان

روش

پژوهش حاضر از جمله تحقیقات توصیفی و از نوع همبستگی می‌باشد و از نظر دستکاری متغیرها، غیرآزمایشی و از حیث هدف از نوع بنیادی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانشجویان مشغول به تحصیل در ترم تحصیلی مهر ۹۴ شهر قزوین می‌باشد. حجم نمونه‌ی آماری با توجه به فرمول کوهن ۳۰۰ نفر برآورد شد و برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شد. برای این منظور، ابتدا لیستی از دانشگاه‌های شهر قزوین فراهم شد، سپس با روش نمونه‌گیری تصادفی ۴ دانشگاه از هر دانشگاه ۲ رشته و مقطع تحصیلی انتخاب شدند و از هر رشته- مقطع تحصیلی یک کلاس

^۱ Hawkins

بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده با استفاده از ...

به صورت تصادفی انتخاب شد. از آنجا که در پژوهش‌های همبستگی حجم نمونه حداقل ۵۰ نفر برای بیان چگونگی رابطه ضرورت دارد (دلاور، ۱۳۹۰)، بدین ترتیب ۳۰۰ نفر بر اساس فرمول کوهن به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. در هنگام اجرا توضیحات مبنی بر اختیاری بودن همکاری و دریافت پرسشنامه به شرکت کنندگان ارائه شد. پس از کسب رضایت‌مندی از همکاری شرکت کنندگان پرسشنامه‌ها توزیع شد و در ادامه توضیح داده شد که اطلاعات بدست آمده از پرسشنامه‌ها محرمانه است. نکاتی راجع به ضرورت دقت در پاسخدهی و اهمیت تکمیل تمام سوالات پرسشنامه بیان شد و در خصوص نحوه‌ی پاسخدهی به پرسشنامه‌ها راهنمایی‌های لازم ارائه شد، همچنین به سوالات و ابهامات شرکت کنندگان بدون القای پاسخی خاص جواب داده شد. در پایان پرسشنامه‌ها جمع‌آوری و از همکاری و صبوری شرکت کنندگان قدردانی و تشکر به عمل آمد. از تعداد ۳۰۰ پرسشنامه توزیع شده تعدادی پرسشنامه به علت مخدوش بودن و یا عدم بازپس، حذف شدند و ۲۱۰ پرسشنامه مورد تحلیل آماری قرار گرفت.

ابزار

مقیاس چندوجهی حمایت اجتماعی ادراک شده (MSPSS): مقیاس چندوجهی حمایت اجتماعی ادراک شده در سال ۱۹۸۸ توسط زیمت و همکاران برای ارزیابی ادراک آزمودنی از کفایت منابع حمایت اجتماعی شامل خانواده، دوستان و فرد مهم در زندگی آزمودنی ساخته شده است. این ابزار یک مقیاس خودگزارشی ۱۲ آیتمی است که شامل ۳ خرده آزمون می‌شود و هر خرده آزمون دارای ۴ آیتم است. شیوه‌ی نمره‌گذاری بر اساس مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم طراحی شده است. محققان روایی و پایایی آزمون را مطلوب گزارش کرده‌اند (داهلم و همکاران، ۱۹۹۱؛ به نقل از شهیاد و همکاران، ۱۳۹۰). بسیاری از تحقیقات نشان دادند که این پرسشنامه از ثبات درونی و پایایی بازآزمایی بالایی برخوردار است. میزان پایایی این پرسشنامه را در نمونه‌های غیر بالینی ۰/۸۱ تا ۰/۹۸ و ۰/۹۲ تا ۰/۹۴ در نمونه‌های بالینی بدست آوردند. مقدار آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های این پرسشنامه در این پژوهش بین ۰/۷۹ و ۰/۸۹ به دست آمده است (یاداو^۱، ۲۰۱۰؛ به نقل از حلویی پور و نصرت آبادی، ۱۳۹۳). در پژوهش حاضر اعتبار و پایایی ۱۲ ماده این پرسشنامه بر روی ۳۰ نفر از دانشجویان شهر قزوین با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه و عدد ۰/۸۱۷ به دست آمد (کریمی ربانی، ۱۳۹۴).

مقیاس اعتیاد به فیسبوک: این مقیاس توسط تورشم، برنبرگ و پالسن (۲۰۱۳) به منظور سنجش اعتیاد به فیس بوک طراحی شده است. این ابزار یک مقیاس خودگزارش دهی ۱۸ آیتمی است که هر سه مورد یکی از شش عنصر اصلی اعتیاد را نشان می‌دهد. شش مولفه‌ی اصلی اعتیاد: بارز بودن، تغییر خلق و خوی، تحمل، کناره‌گیری، اختلاف و عود می‌باشد. پاسخ آزمودنی‌ها به سوالات به شکل طیف لیکرت ۵

^۱ Yadav

درجه‌ای می‌باشد که عبارتند: ضریب آلفا $0/83$ و ضریب پایایی برای آزمون- بازآزمون طی سه هفته $0/82$ گزارش شده است (اندرسن، تورشم، برنبرگ و پالسن، 2012). در پژوهشی توسط جونگ-ونگ، رینبوتی، اچ هو، سیسیلیال، وی چان، سامسون-تس، (2014) از این مقیاس برای سنجش اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی استفاده شده است. این پرسشنامه برای اولین بار در ایران توسط محقق و همکارش اجرا شد. آلفای کرنباخ آن روی 30 نفر برابر با $0/892$ بدست آمد. در نتیجه پرسشنامه از پایایی مطلوبی برخوردار است و اجرای آن بر روی کلیه افراد نمونه مطلوب است (کریمی ربانی، 1394).

یافته‌ها

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش روش ضریب همبستگی پیرسون^۱ و رگرسیون گام به گام^۲ مورد استفاده قرار گرفت. در ادامه برخی از ویژگی‌های جمعیت شناختی و توصیفی شرکت کنندگان ارائه شده است: از کل 210 نفر شرکت کننده 157 نفر ($74/8$ درصد) زن و 53 نفر ($25/2$ درصد) مرد هستند. میانگین سنی شرکت کنندگان معادل $27/2$ سال، بیشینه سن آنها 51 سال، کمینه آنها 18 سال می‌باشد. از کل شرکت کنندگان، 113 نفر ($53/8$ درصد) مجرد، 97 نفر ($46/2$) متاهل می‌باشند. همچنین بیش از نیمی از شرکت کنندگان تحصیلات کارشناسی، تعداد 38 نفر ($32/4$ درصد) کاردانی و 24 نفر ($11/4$ درصد) کارشناسی ارشد می‌باشند. نتایج توزیع پاسخ شرکت کنندگان عضو شبکه‌های اجتماعی مجازی بر اساس شاخص در شب، $33/3$ در اغلب اوقات شبانه روز، $8/6$ درصد در عصر، $3/8$ درصد در ظهر و $1/9$ درصد در طول صبح از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند. همچنین نتایج پاسخ شرکت کنندگان عضو شبکه‌های اجتماعی بر اساس شاخص مدت زمان استفاده از شبکه‌ها در طول یک شبانه روز نشان داد که $26/7$ درصد از آزمودنی‌ها کمتر از یک ساعت، 21 درصد بین یک تا دو ساعت، $13/3$ درصد بین دو تا سه ساعت، $20/5$ درصد بین سه تا پنج ساعت و $18/6$ درصد بیشتر از پنج ساعت در طول یک شبانه روز از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند. نتایج توزیع پاسخ شرکت کنندگان عضو شبکه‌های اجتماعی بر اساس مدت عضویت حاکی از آن است که میانگین زمان عضویت $15/59$ ماه، بیشینه عضویت 54 ماه و کمینه عضویت 3 ماه است. نتایج توزیع پاسخ شرکت کنندگان بر اساس شاخص عضویت در شبکه‌های مختلف نشان داد که 75 نفر ($36/40$ درصد) عضو یک شبکه، 42 نفر ($20/39$ درصد) عضو دو شبکه، 25 نفر ($12/13$ درصد) عضو سه شبکه و 64 نفر ($31/05$ درصد) عضو چهار شبکه یا بیشتر بودند. بر اساس نتایج بدست آمده نمره کلی حمایت اجتماعی ادراک شده با میانگین ($43/54$) و انحراف استاندارد ($9/43$)، حمایت ادراک شده از

^۱ -Pearson correlation

^۲ -stepwise regression

بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده با استفاده از ...

سوی خانواده با میانگین (۱۵/۲۲) و انحراف استاندارد (۳/۵۸)، حمایت ادراک شده از سوی اطرافیان (۱۴/۷۶) و انحراف استاندارد (۴/۱۴)، حمایت ادراک شده از سوی دوستان (۱۳/۵۵) و انحراف استاندارد (۳/۷۱) بدست آمده، حاکی از این است که شرکت کنندگان از حمایت اجتماعی ادراک شده مطلوبی در همه ابعاد شامل خانواده، دوستان و اطرافیان برخوردار هستند که در این بین حمایت اجتماعی ادراک شده از سوی خانواده بیشتر می‌باشد. همچنین همان‌طور که در جدول ۹ مشاهده می‌گردد میانگین نمره میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی، ۳۶/۹۹ و انحراف استاندارد ۱۳/۸۲ است.

جدول ۱: ضرایب همبستگی حمایت اجتماعی ادراک شده و ابعاد آن با استفاده از شبکه‌های اجتماعی

نمره کلی حمایت اجتماعی	حمایت اجتماعی از سوی خانواده	حمایت اجتماعی از سوی دوستان	حمایت اجتماعی از سوی اطرافیان
-۰/۱۶۷	-۰/۲۱۶	-۰/۰۱۳	-۰/۱۸۱
/۰۰	/۰۰	/۰۰	/۰۰

استفاده از شبکه‌های اجتماعی

$$P \leq 0/01$$

نتایج ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده و ابعاد آن با استفاده از شبکه‌های اجتماعی در جدول بالا نشان می‌دهد که بین نمره کلی حمایت اجتماعی و همچنین ابعاد حمایت اجتماعی از سوی خانواده و اطرافیان با استفاده از شبکه‌های اجتماعی رابطه منفی و معناداری دارد ($P < 0/01$)، و بین حمایت اجتماعی از سوی دوستان با استفاده از شبکه‌های اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد ($P > 0/01$). این بدان معنا است که هرچه میزان ادراک فرد از حمایت اجتماعی افزایش یابد، به میزان کمتری از شبکه‌های اجتماعی مجازی استفاده می‌کند.

جدول ۲: رگرسیون چندمتغیری گام به گام در پیش‌بینی میزان استفاده از

شبکه‌های اجتماعی بر اساس حمایت اجتماعی

	F	ΔR^2	R^2	β	SE	B
$F(3,81) = 10/17$		-	.۰۴۹**	-۰/۲۱۶	۰/۲۶۱	-۰/۸۲۲
			adjR ² = ۰/۰۴۷			

$$p^{**} < 0/01$$

خلاصه مشخصه‌های آماری رگرسیون گام به گام حمایت اجتماعی استفاده از شبکه‌های اجتماعی در جدول ۲ نشان می‌دهد که ۴/۷ درصد واریانس مربوط به استفاده از شبکه‌های اجتماعی به وسیله حمایت اجتماعی از سوی دوستان تبیین شد. ضرایب رگرسیون متغیر حمایت اجتماعی نشان می‌دهد که این متغیر ($\beta = -0.216$) می‌تواند واریانس استفاده از شبکه‌های اجتماعی را به طور معنادار تبیین کند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی هدف اول پژوهش حاضر نشان داد که بین نمره کلی حمایت اجتماعی و همچنین ابعاد حمایت اجتماعی از سوی خانواده و اطرافیان با استفاده از شبکه‌های اجتماعی رابطه منفی و معناداری دارد، بدین معنی که هر قدر دانشجویان حمایت اجتماعی و به‌خصوص حمایت اجتماعی از سوی خانواده را بیشتر درک و تجربه نمایند، کمتر از شبکه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند. نتایج دیگر حاکی از آن است بین حمایت اجتماعی از سوی دوستان با استفاده از شبکه‌های اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد، بدین معنی که دریافت و درک کم یا زیاد حمایت اجتماعی از سوی دوستان، تغییری در میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در بین دانشجویان ایجاد نمی‌کند. در تبیین یافته‌های هدف اول پژوهش حاضر می‌توان گفت نیاز و تمایل به ارتباط و تعامل با هم‌نوعان، نیازی قدرتمند و جهان‌شمول در میان انسانهاست (نظری، ۱۳۸۶). یکی از پیامدهای مثبت برقراری ارتباط با دیگران دریافت حمایت اجتماعی است. حمایت اجتماعی به نگران دیگران بودن، ارزش گذاشتن به احساسات و اعمال افراد و فراهم کردن اطلاعات لازم یا منابع معتبر برای آنها به منظور حل مشکلاتشان اطلاق می‌گردد (ساجد، ۲۰۰۶). همچنین به معنی مراقبت، محبت، عزت، تسلی و کمکی است که از منابع حمایت اجتماعی دریافت می‌گردد (سارافین، ۲۰۰۵). حمایت اجتماعی ادراک شده، ادراک فرد در مورد اینکه مورد محبت و علاقه دیگران قرار دارد و برای آنها ارزشمند است، را شامل می‌شود. همچنین نشانگر آگاهی فرد نسبت به وجود افرادی است که او را مورد توجه قرار می‌دهند و در هنگام نیاز می‌تواند به کمک آنها دسترسی داشته باشد (گولاکتی و همکاران، ۲۰۱۰). با توجه به ویژگی‌های یاد شده از حمایت اجتماعی، به نظر می‌رسد که اگر افراد بیشتر در معرض تجربه و درک حمایت اجتماعی به‌خصوص حمایت اجتماعی از سوی خانواده به عنوان منبع اصلی حمایت، قرار گیرند، کمتر به شبکه‌های اجتماعی روی خواهند آورد. زیرا یکی از اهداف مهم استفاده شبکه‌های اجتماعی ایجاد روابط بین فردی و تأمین نیازهای عاطفی و روان‌شناختی است. لذا اگر دانشجویان این نیازها را از طرف خانواده به میزان کافی دریافت و درک نمایند، کمتر به شبکه‌های اجتماعی گرایش خواهند داشت. بنابراین، رابطه منفی بین حمایت اجتماعی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی دور از انتظار نیست. نتایج حاصل از ضرایب رگرسیون چندمتغیره برای بررسی میزان پیش‌بینی شبکه‌های اجتماعی از طریق حمایت اجتماعی ادراک شده و ابعاد آن مشخص کرد که حمایت اجتماعی از سوی

بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده با استفاده از ...

دوستان توانست استفاده از شبکه‌های اجتماعی را پیش‌بینی کند، بدین معنی که اگر دانشجویان از سوی همسالان و دوستان حمایت اجتماعی دریافت نمایند، میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در آنها کاهش می‌یابد.

نتایج حاصل از هدف دوم پژوهش حاضر با یافته‌های مطالعات ال باسین، چن و کوپر (۱۹۹۸)؛ لئونگ (۲۰۰۷)؛ هارلی و همکاران (۲۰۰۷)؛ جویسون (۲۰۰۸)؛ هارلود و همکاران (۲۰۱۳)؛ گالانت (۲۰۱۳) به نقل از مارتین و دی مات، (۲۰۱۳)؛ عاملی (۱۳۸۹)؛ شهیاد، پاکدامن، اسدی و شیرعلی پور (۱۳۹۰)؛ عدلیپور (۱۳۹۱)؛ شهابی و بیات (۱۳۹۱)؛ رسول زاده اقدم، عدلی پور و زینی وند (۱۳۹۱)؛ اوجی، زارع و کردی، (۱۳۹۳)، هماهنگ است.

در تبیین یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان گفت شبکه‌های اجتماعی مجازی گونه‌هایی از رسانه‌های اجتماعی هستند که بیشترین شباهت را به جامعه انسانی دارند و به فرد امکان برقراری ارتباط با شمار بسیاری از افراد دیگر را فارغ از محدودیت‌های زمانی، مکانی، سیاسی، فرهنگی و فعالیت‌های دنیای واقعی خود را به آن وارد کند. از خصوصیات بارز این فضا بی‌مکانی و بی‌زمانی است (خدایاری و همکاران، ۱۳۹۳). دانشمندان مفهوم شبکه اجتماعی را به عنوان استعاره‌های برای توصیف مجموعه‌ای از روابط میان افراد به کار می‌برند. در این دیدگاه، مهمترین مسئله روابط موجود در اجتماع است و واحد تشکیل‌دهنده ساخت جامعه با حداقل نوعی نظام رابطه‌ای در کوچک‌ترین مقیاس آن فرض می‌شود. از همین روی، در تحلیل شبکه، بیشتر بر شکل و محتوا و رابطه بین گروه‌ها تأکید می‌شود تا تکیه بر خصوصیات و صفات کنشگران. این دیدگاه بر آن است که فرآیندهای اجتماعی و پیامدهای فردی، حتی با وجود ویژگی‌های فردی ثابت مثل جنسیت، اساساً از طریق الگوی روابط بین کنشگران در شبکه‌های اجتماعی تعریف و مشخص می‌شوند (ملایری، نوغانی و خراسانی، ۱۳۹۳). در سوی دیگر، حمایت اجتماعی و میزان آن تابع روابط اجتماعی است. فرد در قالب پیوند با دیگران یا عضویت در گروه‌ها و اجتماعات از حمایت‌ها برخوردار می‌گردد. نحوه و میزان بهره‌مندی از حمایت‌ها به دامنه روابط اجتماعی با دیگران و عضویت اجتماعی فرد بستگی دارد. در این حال است که از انواع مساعدت‌ها و حمایت‌های عاطفی، مالی و دیگر سطوح حمایت برخوردار می‌گردد (اوجی، زارع و کردی، ۱۳۹۳). با توجه به تمهیدات یاد شده، به نظر می‌رسد که اگر دانشجویان حمایت اجتماعی را در محیط طبیعی و زندگی روزمره را افراد از منابع مورد نظر دریافت نمایند، کمتر گرایش به دریافت و جستجوی آن در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی خواهند داشت. در این بین حمایت اجتماعی از سوی دوستان به دلیل ویژگی‌های مشترک مانند نزدیکی به هم در چرخه زندگی فردی و خانوادگی، داشتن نیازهای و مسائل مشترک و شبیه به یکدیگر می‌تواند اثرات مثبتی بر حمایت اجتماعی دریافت شده بر روی دانشجویان قرار دهد و به عنوان یک عامل محافظت‌کننده برای استفاده زیاد از شبکه‌های اجتماعی عمل نماید.

محدودیت‌ها

از آنجا که ابزار اندازه‌گیری در پژوهش حاضر فقط پرسشنامه بود، میزان دقت آزمودنی‌ها در پاسخ به سوالات در اختیار پژوهش‌گر نبود، و نمونه پژوهش حاضر را دانشجویان تشکیل دادند و تعمیم نتایج به سایر جمعیت‌ها و گروه‌ها با احتیاط همراه است.

پیشنهادها

پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های بعدی، اثر جنسیت در بررسی رابطه حمایت اجتماعی با استفاده از شبکه‌های اجتماعی لحاظ گردد. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی موضوع پژوهش حاضر، در بین دانش‌آموزان نیز اجرا گردد. پیشنهاد می‌گردد که در پژوهش پیمایشی میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی را در بین دانشجویان تفکیک رشته‌های تحصیلی (شامل علوم انسانی، علوم پایه، فنی) مورد بررسی و مقایسه قرار بگیرد. پیشنهاد می‌شود در پژوهشی مشابه، در دو گروه مستقل متاهل و مجرد مقایسه و بررسی انجام گیرد. در پژوهش‌های بعدی بررسی رابطه حمایت اجتماعی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با قراردادن متغیر میانجی (مانند صفات شخصیت، سلامت روان، تاب‌آوری، هوش هیجانی)، به صورت مدل معادلات ساختاری مورد بررسی قرار بگیرد.

منابع

- اخوان ملابری، فائزه، نوغانی، محسن، مظلوم خراسانی، محمد (۱۳۹۳). شبکه‌های اجتماعی مجازی و شادکامی رسانه و فرهنگ، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۴(۲)، ۱-۲۴
- افراسیابی، محمد صادق (۱۳۹۰). مطالعات شبکه‌های اجتماعی و سبک زندگی جوانان، تهران: انتشارات سیمای شرق
- اکبری تبار، علی اکبر، اسکندری پور، ابراهیم (۱۳۹۲). رسانه‌های اجتماعی و شبکه‌های مجازی، تهران: مرز توسعه فناوری اطلاعات و رسانه‌های دیجیتال
- اکبری تبار، علی اکبر؛ هزارجریبی، جعفر (۱۳۹۲). مطالعه‌ای در باب تأثیرات شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی و اوقات فراغت جوانان. بازیابی شده در ۱۶ خرداد ۱۳۹۲ از <http://www.onlinesna.com/wp-content/uploads/social-networks-youth-akbaritabar@gmail.com/pdf.۲۰۰۳-۹۷-۲>
- اوجی، فرزانه، زارع، زهرا، و کردی، ناهید (۱۳۹۳). بررسی عوامل فردی و خانوادگی موثر بر درخواست حمایت‌های اجتماعی از شبکه‌های مجازی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد تهران، مطالعات رسانه‌ها، ۹(۲۵)، ۱۵۴-۱۴۰
- برات دستجردی، نگین، صیادی، سمیه (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر اعتبار به اینترنت و افسردگی در دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر اصفهان، مجله تحقیقات علوم رفتاری، ۵(۱۰)، ۳۳۲-۳۴۱
- بیرامی، منصور، موحدی، یزدان، و موحدی، معصومه (۱۳۹۳). ارتباط حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی با اعتیاد به اینترنت در جامعه دانشجویی، فصلنامه علمی-پژوهشی شناخت اجتماعی، پاییز و زمستان، ۳(۲)، پیاپی ۱۰۹-۱۲۱، (۶)

بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک شده با استفاده از ...

پیروی، حمید، حاجبی، احمد، پناغی، لیلی (۱۳۸۹). ارتباط بین حمایت اجتماعی و سلامت روان در دانشجویان دانشگاه تهران، مجله تحقیقات نظام سلامت، ۶(۲)

جوادی نیا، سید علیرضا، عرفانیان، مرتضی، عابدینی، محمدرضا، عسگری، مجید، عباسی، علی، بیجاری، بیتا (۱۳۹۱). الگوی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، مجله علمی پژوهشی طب و تزکیه، تابستان، ۲(۲۲)، ۳۹-۴۴

حکیم آرا، محمدعلی، شهیر، احسان، روشن دل اربطانی، طاهر (۱۳۹۲). عوامل موثر بر جذب کاربران ایرانی به شبکه‌های مجازی خارجی، مجله امنیت ملی، پاییز، سال سوم، ۹، ۱۶۰-۱۳۹

حلوایی پور، زهره، نصرت آبادی، مهدی (۱۳۹۳). سلامت روان و ارتباط آن با فشار روانی و حمایت اجتماعی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی، مجله سلامت جامعه، ۱(۸)، ۴۵-۵۴

دلاور، علی. (۱۳۹۰). روش تحقیق در روانشناسی و علوم تربیتی، نشر ویرایش. (۱۳۹۰)

رستمی، صباح، احمدنیا، شیرین (۱۳۹۰). تعیین مولفه‌های حمایت اجتماعی ادراک شده در پیش بینی سازگاری اجتماعی دانش آموزان دختر مقطع دبیرستان شهر جوانرود، فصلنامه پژوهش اجتماعی، تابستان، ۴(۱۱)، ۱۴۷-۱۲۹

سایت خبری مهر، تاریخ مشاهده: ۱۳۹۴/۵/۲ <http://www.mehrnews.com/news/3721091>

سلیمی، عظیمه، جوکار، بهرام، نیک پور، روشنگر (۱۳۸۸). بررسی نقش ادراک حمایت اجتماعی و احساس تنهایی در استفاده از اینترنت، مجله مطالعات روانشناختی، ۳(۵)، ۱۰۲-۸۱

شهید، شبما، پاکدامن، شهلا، اسدی، مسعود، و شیرعلی‌پور، اصغر (۱۳۹۰). ابعاد استفاده از پیامک و حمایت اجتماعی ادراک شده: یک همبستگی بنیادی، فصلنامه علوم روانشناختی، ۳(۳۸)، ۸۲-۶۸

کریمی ربانی، مهدیه (۱۳۹۴). رابطه طرحواره‌های ناسازگار اولیه و حمایت اجتماعی ادراک شده با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در دانشجویان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم تحقیقات قزوین

محمدی، لیلا، تنها، زهرا، و رحمانی، سوده (۱۳۹۴). عوامل موثر بر رفتارهای پرخطر، راهبردهای شناختی و حمایت اجتماعی ادراک شده، فصلنامه پژوهش‌های نوین روانشناختی، سال دهم، پاییز، شماره ۲۹، ۱۸۶-۱۶۱

مصریان، علی (۱۳۹۴). ارتباطات، قاره ششم و هنرهای دیجیتال دنیای امروز، هر شخص یک رسانه، روزنامه عصر ایران، ۲۷ اردیبهشت، صفحه نخست اجتماعی، بازیابی شده ۶ تیر ۱۳۹۴ از سایت: شرق <http://www.asriran.com/fa/news/396268>

ملایی نوشهر، حسین (۱۳۹۳). بررسی نقش شبکه‌های مجازی در رضایتمندی انتشار اخبار از دیدگاه کاربران اینترنتی شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد واحد تهران

میکاییلی، نیلوفر، مختارپور حبشی، الهام، میسمی، سهیلا (۱۳۹۱). نقش حمایت اجتماعی ادراک شده، راهبردهای مقابله‌ای و تاب آوری در پیش بینی کیفیت زندگی بیماران مبتلا به مولتیپل اسکلروزیس، یافته‌های نو در روانشناسی، تابستان، ۷(۲۳)، ۵-۱۷

نظری، علی. (۱۳۸۶). مبانی زوج درمانی و خانواده درمانی، تهران: نشر علم

هابرماس، یورگن (۱۳۸۹). دگرگونی ساختاری حوزه عمومی (ترجمه جمال محمدی)، تهران: انتشارات افکار

Andressen, cecili schou., Torsheim, tobjorn., Brunnborg, geir scott., Pallesen, stale. (2012). Development of a facebook addiction scale. Department of psychosocial science, universsity of Bergen, Norway.

- Bruhn, John G. (2005). *The Sociology of Community Connections, the United States*: Springer Science & Business Media
- Chen, H., & Sali, M.A. (2010). qualitative study of Iranian Facebook users' perceptions of using Facebook in Iran's participatory activities.
- Chong Wen Wang, A., Rainbow, T.H. Ho, A.B, Cecilia, L.W. Chan, A.B, Samson, Tseb. (2015). Exploring personality Characteristics of Chinese addictive behaviors: Trait differences for gaming addiction and social networking addiction. *Addictive Behaviors* 42; 32-35
- Dasgupta, D. & Dasgupta, R. (2009) "Social networks using web 2.0 " retrieved 2015, June 27
- El Bassel N, Chen D, Cooper D. (1998). Social support and social network profiles among women on methadone. *Social Service Review*. 1998;72:379-401.
- Gulacti, F. (2010). The effects of perceived social support on subjective well-being. *Procedia – social and behavioral sciences*, 2, 3844-3849 and Treatment Adherence. DOI:10.1093/oxfordhb/9780199795833.013.016
- Gulacti, F. (2010). The effects of perceived social support on subjective well-being. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 3844-3849.
- Hamburger, Y. A & Ben-Artzi, E. (2003). Loneliness and Internet use, *Computers in Human Behavior*, Vol. 19, pp. 71-80.
- Harley, D., Winn, S., Pemberton, S., & Wilcox, P. (2007). Using texting to support students' transition to university. *Innovations in Education and Teaching International*. 44, 229-241.
- Harold, D., Green, Joan S., Tucker, Daniela Golinelli., Suzanne L. Wenzel. (2013). Social Networks, Time Homeless, and Social Support. *Network Science*, (1), 3, 305-320.
- Heidemann, Julia. (2010). Online Social Networks. Ein sozialer und technischer Überblick. Retrieved from www.uni-augsburg.de/exzellenz/.../wi-272.pdf
- Joinson, A. N. (2008). Looking at', 'Looking up' or 'Keeping up with' people? Motives and uses of Facebook, In Proceedings of the 26th annual SIGCHI conference.
- Martin, L., & DiMat. R. (2013). Social Networks, Social Support, and Health-Related Behavior. *The Oxford Handbook of Health Communication, Behavior Change*, Massari, Luisa. (2010). Analysis of MySpace user profiles. *Information Systems Frontiers*, 1-7.
- Sachdev, M. K. (2006). Predicting social support seeking and giving. PHD dissertation. Norfolk state university.
- Zokaei, M., Katibi, F. (2012). Relationship of Presence in cyberspace and modern identity, research in young Iranian internet users. *Journal of Social Sciences* 2012; (33): 34-7. [In Persian].